

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

10. An fœmina teneatur non se ornare, & in publicum exire ad evitandum aliorum scandalum? At vero, si hoc vult facere cum peccato veniali ostentationis inanis, quæritur, an in hoc casu contrahat ...
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

RESOL. IX.

An femina ornans se secundum consuetudinem patriæ, si sciat ex hoc ornatum lasciuie ab aliquo amari, peccet mortaliter se ornando, vel de domo exeundo?

Et quid, si ornatus esset superfluous, & maximus, dummodo sit secundum morem Patriæ? Ex p. 2. tr. 25. & Misc. 1. Ref. 30.

§. 1. **R**espondeo negatiuè. Ita Azorius p. 2. l. 12 c. 18. *quæst.* 11. Ratio, quam adducit, est, quia taliter se adornando vitur iure suo. Eandem sententiam docuit Caiet. in 2. 2. *quæst.* 169. a. 2. ad 5. *dubium.* Sanchez *vbi infra*, n. 17. Bonacina, & nouissimè Petr. de Lorca p. 2. tom. 2. *quæst.* 73. art. 8. *vbi ait*: [Effectum per accidens, etiam si sit præuultus, dummodo non sit formaliter intentus, non imputari, ostendunt multa exempla. Si videlicet mulier ornent se, vt placeat marito, vel vt procedat iuxta consuetudinem patriæ, etiam si præuultat se ab aliquo turpiter amandam, non tenetur abstinere, neque imputatur illi: & ratione id probatur, quia quando effectus sequitur per accidens, etiam si præuultus sit, non est virtualiter intentus, nam virtualiter intentum in causa intenditur, causa autem per accidens, non est simpliciter causa, neque continet effectum, vt in ea dicatur volitum. Et certè esset graue iugum, & animas mille laqueis implicare, si teneremur vitare effectus per accidens præuultus. Hæc ergo habenda est regula generalis, vt ille effectus non augeat malitiam, neque imputetur, qui sequitur per accidens, etiam si præuultus sit, dummodo non sit formaliter intentus.] Hæc Lorca. Vide etiam illum, *quæst.* 20. a. 5.

2. * Ex his oritur & soluitur alia dubitatio, quid dicendum de femina domo sua exeunte, cum videat se lasciuie concupiscendam ab amasio? Noster P. Megal. in 1. part. lib. 4. cap. 6. num. 9. & Turrian. in 2. 2. tom. 1. *disp.* 96. *dub.* 2. Becan. in 2. 2. tom. 1. c. 27. *quæst.* 6. num. 4. distinguunt; nam propter scandalum futurum ex malitia alterius, non debet talis femina domi manere, sed exire potest, vel ad audiendum Missam, quando non est in præcepto; vel etiam alicuius recreationis gratia: sed si sciat quòd proximus peccat ex fragilitate, puta ex magna ratione amoris erga illam, vel quid simile, tunc tenetur mulier se occultare, & nec etiam ex vilitate domo exire, si aliter proximi scandalum sedare non potest. Concordat ex parte cum Megala, & Turrian. Martinez in p. 2. q. 20. a. 6.

3. Secunda opinio est D. Antonini, Medinae, Cordubæ, Lopez, Zumel, & aliorum apud Sanchez *vbi infra*, num. 16. & Filluc. in *quæst. mor. tom.* 2. *tract.* 28. c. 10. num. 232. qui asserunt eam peccare mortaliter, si exeat domo, sine vlla necessitate, sed ex curiositate, indifferenter hac, vel illac discurrendo, non autem si hoc faciat ob causam necessariam, vt inuisendi vicinas, seu affines, ne minus vrbana habeatur, vel eundi ad Ecclesiam, &c.

4. Tertia opinio, cui tanquam probabiliori adhaerere, est Caiet. in 2. 2. *quæst.* 69. a. 2. ad 5. *dubium*, quem postea sequuti sunt recentiores aliqui vt præter alios Sanchez in *sum. tom.* 1. lib. 1. c. 6. num. 17. & Bonac. *tract. de leg. disp.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 2. §. *vnic.* num. 27. & *tract. de matrim. quæst.* 4. *punct.* 9. num. 17. qui asserunt fœminam in tali casu non peccare, non enim tenetur sua se libertate priuare egrediendi domo, standi ad ostium domus, vel fenestram, discurrendi per ciuitatem, &c. Et ratio est,

quia etiam si ita faciendo daret occasionem amasio ad concupiscendum, tamen ista occasio potius prouenit ex ipsius amasio malitia, & idèd est occasio ab ipso accepta, & non à muliere data, quæ iure suo & libertate sua vitur, & iste effectus, vt supra diximus de muliere ornante se, prouenit per accidens, & licet sit præuultus, non tamen est intentus, & ideo non debet ad culpam imputari.

5. Limitanda tamen est hæc doctrina, nisi fœmina, data opera, se offerret conspectui adolescentis, illius amoris conscia, etsi illum non intenderet. Secus autem si hoc faciat, vt diximus non solum propter aliquam necessitatem, seu vtilitatem, sed etiam propter hoc solum, ne videlicet se priuet, sua libertate, & iure exeundi domo; Ex hi omnibus mihi olim rigida visa est cuiusdam confessorij reuelatio, qui noluit abluere mulierem nobilem, quæ in cursu solebat ambulare, secundum morem patriæ, cum aliis fœminis nobilissimis; quia ita se præbebat concupiscendam adolescenti, à quo sciebat se turpiter amari, non enim tenebatur propter malitiam amasio priuare se iure & libertate 1. 1.

6. Adde quòd exire domo iuxta morem patriæ, ab Azor. p. 2. lib. 12. cap. 18. q. 12. connumeratur inter causas iustas, quas habent mulieres in hoc casu domo egrediendi. Sed circa præsentem quæstionem vide etiam Med. p. 2. *quæst.* 20. a. 5. Aluar. etiam in p. 2. q. 73. art. 8. & tandem Suarez *de char. disp.* 10. *sect.* 4. num. 1. vbi asserit, fœminam non peccare, etiam si lequatur scandalum, adornando se, dummodo ornatus sit moderatus, & decens, secus si esset superfluous, & maximus. Sed ego potius non peccare, etiam si esset superfluous, & maximus, dummodo sit secundum morem patriæ, & de se non sit quasi prouocatiuus ad malum. Vnde bene asserit Turrian. in 2. 2. tom. 1. *disp.* 96. *dub.* 2. §. *ex traditis*, ornatum non habere speciem mali, quantumuis illustrem, si sit iuxta consuetudinem patriæ fœminarum, quæ honestæ sunt; secus si esset peculiaris habitus meretricius.

Sup. hoc supra
per se or-
natu lege in-
fra §. No-
ta v. Ref. 11.

RESOL. X.

An femina teneatur non se ornare, & in publicum non exire ad euitandum aliorum scandalum?

At vero, si hoc vult facere cum peccato veniali ostentationis inanis, quaritur, an in hoc casu contrahat malitiam scandalum?

Et an excusentur fœmina à peccato, videntes ornatum, quando pectora, & mammillas ostendunt, si fiat hoc secundum morem patriæ, & absque vlla mala intentione? Ex p. 5. tr. 7. Ref. 31.

§. 1. **A**D hunc casum respondet Iacobus Grando in 2. 2. D. Thom. *contr.* 3. *tract.* 13. *disp.* 5. *sect.* 5. num. 31. vbi sic ait. Dubitant DD. virum peccat fœmina, quæ se ornât, si nouerit inde alios sumptuos pro sua fragilitate occasionem concupiscendi illam? Nonnulli, quos tacito nomine refert Emanuel Sæ *verb. Ornatus*, num. 1. asserunt esse mortale. Nauarrus, verò in *summa*, cap. 14. num. 37. distinguere videtur; si enim nesciat, vel non aduertat mulier se ab aliquo determinato concupiscendam, ait non peccare lethaliter licet indeterminatè & vagè nouerit aliquem futurum, qui occasione sui aspectu peccet. Secus verò si in particulari personam cognosceret, & quidem si ornatus esset valde nimius, & præter patriæ consuetudinem, non foret excusanda fœmina à mortali, si crederet se fore alicui occasiorem lapsus, nec hac in parte quidquam refert quòd

Sup. hoc in
Ref. præce-
rita.

E e 4 in

in particulari cognoscatur, vel ignoretur, quæ persona sit inde sumptura occasione peccandi ratio enim utrobique eadem est, quia nimirum ornatus ille illicitus est, & ad quem femina non habet ius; aliunde est grauis culpa occasio; grauius ergo lædit charitatem sic se ornado. Si verò ornatus esset honestus, ille nimirum qui in patria, vel regione consuetus est, non peccat femina illum gestando, licet sciat futurum alicui determinatæ, vel vagæ personæ occasionem ruinæ, dummodo ruinam ipsius non intendat. Sic sentiunt Caietanus, Sà, Azorius, & Nauarrus in *summa* cap. 23. nu. 18. Nemo, inquit, peccat ornando se etiam splendide pro sui status decencia, & morte regionis, modo illi bono fine faciat, imò meretur licet alius, vel alia ad eius concupiscentiam per accedens alliciat. Probat, quia femina habet ius ad indumenta illa quæ sunt iuxta consuetudinem patriæ, & oppositum foret illi valde graue, ergo sua uis lex charitatis non obligat illam, ut cum tanto detrimento euitet peccatum illicitæ concupiscentiæ alterius. Et sanè si oppositum esset verum, damnandus absolute foret feminarum ornatus, & frequentes illarum ingressus in templa, & alia honesta loca, cum valde verisimile sit in tanta fragilium hominum multitudine esse aliquos, qui inde lumunt occasionem peccandi quippe quibus multo minores occasiones sufficere possunt, & solent. Addit præterea Caietan. & merito quidem, licet femina in prædicto ornatu aliquando peccet propter iactantiam, aut alium eiusmodi finem, non propterea peccare peccato scandali, dummodo non intendat, ut supponimus, ruinam aliorum, quia prædictus iactantiæ finis non reddit ornatum magis scandalosum. Hæc Gr. nado.

2. Sed ego magis clarè rem explicabo. Dico igitur quòd quando femina timet ne à persona particulari ametur, lateat, teneri cauere à publico, & abstinere ab actione occasionante alicui ruinam, quando potest absque graui proportionato damno, quia tenetur vitare aliorum peccata, quando commode possumus. Vnde deducendum est peccare feminam eundem in hoc templum ad Sacrum, in quo est aliquis à quo turpiter ametur, quando commode potest aliud templum adire eo periculo vacans; item quando it per hunc vicum, potens commode ire per alium. Quando audit sonitum equi vehentis amatum, & ipsa se absque necessitate dat in fenestra aspiciendam; quando verba facit coram amatore, quibus ille sit accendendus, si potest absque specie inurbanitatis tacere. Quando item domo egreditur, sciens eam expectari spectandam, si nulla tunc sit necessitas. Ita docet Castus Palauus tom. 1. tract. 6. disput. 6. punct. 7. num. 4. & Hurtado in 2.2. disput. 173. sect. 31. §. 404. qui tamen optimè, ut semper solet, §. subsequenti docet, quòd quando sine graui & proportionato damno non potest illas actiones vitare, quòd tunc non tenetur in publicum non exire, & ab his abstinere, quia tales occasiones sunt valde remotæ, & generales, ex quibus oritur peccatum ex malitia potius scandalizati, quam feminae. Vnde hinc deducens non teneri feminam, nec licet posse abstinere diu à Sacris, nec teneri carere diu publico, nec abstinere à fenestris longo tempore, nec non esse ad domus suæ ianuam, nec priuari amicum consuetudine, rusticatione, & aliis oblectationibus, sine quibus vita degitur molestè; itaque semel, aut iterum, paucisque vicibus id tenetur efficere, quia sine molestia graui potest; dixi autem non tenetur, quia esset valde molestum, & scrupulis plenum.

3. Non desinam hinc adnotare etiam Layman lib. 2. tom. 3. cap. 13. num. 11. quest. 13. excusare feminas videntes ornatum quo nuda pectora & mammillas ostendunt; si fiat hoc secundum morem patriæ, &

absque mala vlla intentione. Vide etiam circa præsentem quaestionem de ornatu mulierum Suarez disp. 10. sect. 3. n. 10. Gordonum tom. 1. lib. 6. quest. 16. cap. 5. §. 2. n. 15. Sanchez in *summa* tom. 1. lib. 1. cap. 6. num. 17. & Layman loc. cit. vbi ex Lessio lib. 4. cap. 4. num. 110. ponit hanc regulam, quòd quando aliquid non est per se malum, sed indifferens, excessus in vlu illius (posita omni malitia extrinseca) non est nisi peccatum veniale, & ideo excessus in corporis ornatu considerata qualitate personæ, loci, & erit tantum peccatum veniale.

4. Sed non desinam pro coronide huius resolutionis apponere hic pro curiosis pulchrum dubium. Femina, ut dictum est, non tenetur lege charitatis abstinere ab ornato & fuce, ita ut illi liceat se ornare & comereat; vult hoc facere cum peccato veniali ostentationis inanis; queritur an in hoc casu committat malitiam scandali? Negatiuè respondet Salas in part. 2. tom. 2. tractat. 13. disp. 5. num. 132. Zamel in part. 2. quest. 73. art. 8. dub. 2. concl. 3. & Hurtado de Mendoza in 2.2. disput. 173. sect. 24. §. 299. vbi ait: Alienum peccatum mihi non imputatur, quando sequitur ex meo facto, cuius substantiam ego non tenor vitare lege charitatis, ut constat proposito exemplo; femina enim non tenetur abstinere tunc substantiam ornatus, ut pono: ergo peccatum alienum occasionatum ex illa substantia non potest imputari feminae; quia illa non tenebatur vitare hanc occasionem: quòd verò femina peccauerit prauo fine, nihil refert scandali passui, quia ille non fuit ornatus ex prauo fine, sed ex operis substantia. Vnde nullum peccatum feminae fuit causa alterius ruinæ. Si verò ratione circumstantiæ malæ tenebatur femina vitare substantiam ornatus independentem ab scandaloso alieno, tunc ei vitio vertetur, v.g. si ex temporis circumstantia, aut ex mariti præcepto, aut ex voto tenetur femina abstinere ab ornato; tenetur etiam ex præcepto charitatis, quia tunc ex eius peccato, ut peccatum est, oritur alienum scandalum, oritur enim ex substantia ornatus hic & nunc, quem hic & nunc tenebatur vitare. Hæc Hurtado: ex quibus non videntur admittenda ea, quæ docet Alphonsus de Leone de officio Confess. tom. 1. recollect. 7. §. 3. §. 371. recognosce illum; & ex dictis ab Hurtado ad suas rationes respondebis.

RESOL. XI.

An ubi adest consuetudo, quod mulieres incedant pectore nudato, hoc non obstante, peccent mortaliter?

Et an principes, & Episcopi sub peccato mortali teneantur talem consuetudinem ex stirpare: & an tales Feminae à Sacra Synaxi repellenda sint?

Et an mulier ita superflue ornata, & passim nudans pectora, & si nollet ornatum deponere, possit nihilominus absolui in confessione?

Et an in hac insueti pectoris femina nuditate possit dari lenitas materiæ?

Et notatur ornatum mulierum superfluum, & immoderatum esse illicitum, sed aliquando cum peccato veniali, aliquando vero cum mortali.

Et an excessus ornamentorum immoderatus in peccato sit peccatum lesbale.

Et an saltem peccent mortaliter Feminae videntes vestibus priuatis, & odoriferis?

Idem est dicendum de ornamento superfluo, & immoderato virorum.

Et tandem queritur, an semper peccent mortaliter feminae, si incedant pectore nudato, ubi non est talis